

SVENSK DEMOKRATI

100 år

FOLKRÖRELSE

Arbetsblad och bakgrundsmaterial

OM PROGRAMSERIEN

Svensk demokrati 100 år är en poddserie i åtta delar som berättar om avgörande händelser och människors kamp och livsöden under demokratins utveckling i Sverige. Med hjälp av personliga brev från arkiv och forskare kan vi se hur samhället och demokrati ständigt är i förändring. Mer har hänt de senaste 100 åren än vad man kanske kan tro...

Avsnittsförteckning

1. Rösträtt
2. Barn
3. Jämställdhet
4. HBTQ
5. Funktionsrätt
6. Minoritet
7. Folk rörelser
8. Yttrandefrihet

Avsnitten är 28,30 minuter långa.

Målgrupp och pedagogiskt syfte

Målgrupp: *Folkbildning – till exempel folkhögskola och studieförbund*

Ämne: *Samhällskunskap, historia*

Demokrati är ingen självklarhet, människor har jobbat för den – och behöver fortsätta att arbeta för den. Demokrati kan vi inte ta för givet, utan vi måste ständigt värna om och kämpa för den. Idag menar många att demokratin är hotad på olika sätt. Målet med serien är att stärka demokratin och öka förståelsen för hur den svenska demokratin vuxit fram och hur den är uppbyggd. Genom att förstå historien kommer vi också förstå vikten att värna den. Den här serien vill levandegöra historien genom människoporträtt som kan koppla ihop vår kunskap om historien till vår förståelse för demokratin idag.

Serien kan användas på olika sätt, både som ingång till vidare kunskap, som förståelse till demokrati och som diskussionunderlag för att tydliggöra studenternas/deltagarnas egen roll i ett demokratiskt samhälle.

Bakgrund

2021 är det 100 år sedan både kvinnor och män för första gången fick rösta i val till riksdagen. Under 2020 och 2021 genomför regeringen därför en nationell kraftsamling "Demokratin 100 år – samling för en stark demokrati" för att säkerställa en levande och uthållig demokrati för framtiden. Detta ska bidra till ökad delaktighet, förankring och motståndskraft i demokratin.

Inom den organiserade folkbildningen pågår många initiativ för att uppmärksamma demokratiåret, bland annat genom projektet #vimåsteprata. Folkhögskolor och studieförbund har en lång tradition av att stärka och utveckla svensk demokrati genom bildning, utbildning och delaktighet i samhällsutvecklingen. Den här serien vill bidra med underlag till det arbetet.

FOLKRÖRELSE – ARBETSBLAD

Ord och begrepp

Ordlistan nedan innehåller centrala begrepp och betydelsebärande ord från avsnittet. Här är några förslag på hur ni kan arbeta med ordlistan.

- Gå igenom orden. Vilka är nya? Vad betyder de? Vad skulle de kunna betyda? Hur är ordet sammansatt? Vad är ordets ursprung?
- Ge orden ett passande sammanhang i meningar eller texter där ordet förekommer.
- Efter att ni lyssnat – reflektera över hur och i vilket sammanhang som orden användes.
- Sammanfatta avsnittet muntligt eller skriftligt med hjälp av orden.

Folkrörelse	Statskyrka
Sociala rörelser	Frikyrka
Yttrandefrihet	Strejk
Mötesfrihet	Nykterhet
Industrialism	Demokrati

Frågor och uppgifter

1. Återberätta avsnittets handling kortfattat med egna ord. Lägg till egna reflektioner.
2. Välj ett citat ur avsnittet. Varför har du valt just det citatet?
3. Vad är en folkrörelse, eller en social rörelse, och vad kännetecknar en sådan?
4. Ge exempel på några av de tidiga folkrörelserna under 1900-talet. Varför växte de fram i Sverige under den här tiden?
5. Väckelserörelsen kan också kallas frikyrkorörelsen. Varför växte den fram?
6. Vad riskerade en person som utövade en religion vid sidan om statskyrkan under tidigt 1900-tal?
7. På vilket sätt påverkade frikyrkorörelsen även kvinnornas ställning i samhället? Ge exempel.
8. Nykterhetsrörelsen var den största rörelsen i början av 1900-talet och kämpade, som hörs på namnet, för nykterhet. Förutom kampen mot alkoholmissbruk, vad var det som drog medlemmar till nykterhetsrörelsen? Vad säger historikern Kjell Östberg om det i programmet?
9. Hur kom det sig att nykterhetsrörelsen började driva frågan för allmän rösträtt på riksdagsnivå i sin kamp för nykterheten?
10. I programmet hör vi hur Margareta offentligt ber om ursäkt för strejkbryteri i dagstidningen. Varför var det en så stor sak?
11. Det som började som en fredlig demonstration fick ett våldsamt slut. Beskriv händelsen som har gått till historien som ”Ådalen 1931”. Vad kom den händelsen att betyda?

Arbeta vidare

12. Idag finns det ingen statskyrka i Sverige, det är tillåtet att vara med i det trossamfund man vill. Det är också tillåtet att inte vara med i något trossamfund alls. Tror du trots detta att alla i Sverige har möjlighet att utöva sin religion på det sätt de vill? Finns det religionsförtryck i Sverige idag och hur skulle det kunna se ut? Diskutera.
13. Känner du till någon organisation som arbetar för nykterhet eller drogfrihet idag? Vad har de för verksamhet?
14. Kan du ge exempel på någon samtida strejk som du har hört eller läst om? Varför strejkade de och vad hände? Uppnådde de som strejkade sitt mål?
15. Även idag kan den som vill ansluta sig till ett fackförbund på arbetsplatsen. Jämfört med under det tidiga 1900-talet, vilka frågor driver fackförbunden idag? Välj ett fackförbund och se om du hittar några frågor som de vill förändra för medlemmarna.
16. Rätten att få engagera sig i fackföreningar på arbetsplatsen är stark i Sverige, men i många andra länder är det inte en självklarhet. I många länder kan arbetsgivare hindra eller försvåra för fackförbund på arbetsplatsen. Har du läst om något sådant fall? Eller något land där rätten att organisera sig i fackföreningar är hotad? Ta reda på mer tillsammans.
17. Än idag går människor samman. Kan du nämna några nutida rörelser som engagerar många människor för förändring? Finns det någon skillnad när det kommer till dagens frågor och rörelser? Vad kämpar de för? Hur gör de sin röst hörd? Diskutera.
18. ”Ortenrörelserna” startade i miljonprogramsområdena under 1990-talet. Vad för slags frågor eller problem ville de sätta fokus på?
19. I slutet av programmet föreslår René León Rosales att det kanske finns ett behov av att väcka liv i gamla rörelser och ”folkrörelseinstitutioner” som redan finns ”men som kanske har tappat bort sitt uppdrag”. Kommer du att tänka på någon sådan rörelse som du tycker fortfarande behövs?

Det här avsnittet passar bra att lyssna på och arbeta med tillsammans med avsnittet *Rösträtt, Jämställdhet och Yttrandefrihet*.

BAKGRUNDSMATERIAL

Pehr Noréns dagboksanteckning är hämtad från Arkiv Gävleborg.
Avbönen från strejkbrytaren Margareta publicerades i Folkets Dagblad.

ANDRA PROGRAM OM DEMOKRATI FRÅN UR

UR har många program om demokrati. Här är ett urval som kan passa bra tillsammans med *Svensk demokrati 100 år – Folk rörelser*.

- Bildningsbyrån – Tänka mot strömmen. Särskilt avsnitten ”Emilie Rathou – nykterhet och demokrati”, ”F.O. Nilsson – väckelserebellen” och ”Kata Dahlström – samhällsomstörtaren”
- Historia förklarad: Sveriges demokratisering
- Nationen – Skitåret 1917

- Nationen – Ortens historia
- UR Samtiden – Läns museerna berättar Bishop Hill – utopi på prärien
- UR Samtiden – Demokrati och politiska val
- UR Samtiden – Politiskt deltagande
- UR Samtiden – Vi måste bry oss om demokrati
- Det goda landet
- Perspektiv på världen

Arbetsbladet är skrivet av UR:s pedagogiska redaktörer.

Upphovsrätten till innehållet i den här lärarhandledningen tillkommer UR, om inte något annat särskilt anges. Lärarhandledningen får fritt kopieras, distribueras digitalt och visas i undervisningssammanhang. När lärarhandledningen eller delar av innehållet används på olika sätt ska den ideella upphovsrätten iakttas. Det här betyder att du som lärare i din undervisning bland annat får kopiera upp så många kopior du behöver av hela eller delar av lärarhandledningen och dela ut till elever, tillhandahålla den digitalt till eleverna i en elevportal eller liknande, eller visa i en Powerpointpresentation. Viktigt att tänka på när du använder lärarhandledningen, på olika sätt, är att det alltid ska gå att se vem eller vilka som har upphovsrätten. Om lärarhandledningen kopieras upp i sin helhet så framgår det redan, men om det är så att du väljer att bara använda någon del behöver du skriva i anslutning till det du använder vem eller vilka det är (UR och/eller annat namn, som framgår i lärarhandledningen).